

YOKSULLUK, EĞİTİM VE İSTİHDAM AÇISINDAN KIRSAL ALAN KADINININ 2010-2016 YILLARI ARASI GENEL GÖRÜNÜMÜ

Savaş Karagöz¹ - N. Işıl Karagöz²

¹ORCID ID: orcid.org/0000-0002-4410-9214

²ORCID ID: orcid.org/0000-0001-6540-4880

ÖZ

Genel olarak literatür incelendiğinde yoksulluk, kendini gerçekleştirememesi ve istenilen yaşam standardına erişememesi durumu olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk kavramının açılımında her ne kadar maddiyat ön planda olsa da zamana ve mekâna bağlı olarak ta değişiklik göstermektedir. Yoksulluk her kesimde olduğu gibi sadece kadınları ilgilendiren olumsuz bir durum değildir. Ancak toplum içinde kadına atfedilen rollerden dolayı yoksulluktan en fazla etkilenen kırsal alan kadınlarının olduğu görülmüştür. Yoksulluğa etki eden nedenlerin başında ise kadınlara sunulan eğitim imkânlarının yetersizliği ve kırsal alan ailelerin eğitime karşı olan olumsuz tutumları gösterilmiştir. Bunun sonucunda da kırsal alan kadının işgününe katılımı ve kendini gerçekleştirmesi ya zaman almakta ya da hiç gerçekleşmemektedir. Eğitimden yeterince yararlanamayan kırsal alan kadınlarının istihdamının da yapılamadığı görülmektedir. Bu durum bütün dünya ülkelerinde bir sorun olmanın yanında ülkemizde de en önemli sorunların başında gelmektedir. Gelişmenin ve kalkınmanın temelinde bireyin yeteneğinden yararlanma ve her vatandaşın üretici bir birey olması aynı zamanda 21. yüzyılın insana bakış açısını oluşturmuştur. Bu çalışmada 2000-2016 yılları arası kırsal alan kadınlarının eğitimi, yoksulluğu, iş güne katılımı ve istihdamı ile ilgili yapılmış olan 16 makale incelenerek genel değerlendirilmesi yapılmıştır. Tarama modeli yöntemi kullanılarak yapılan bu çalışmada kırsal alan kadınlarının eğitimi ile yoksulluk arasında ters orantı, eğitim ile istihdam arasında ise doğru orantılı bir ilişkinin olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: *Kırsal alan, Kadın, Eğitim, Yoksulluk, İstihdam*

¹ Dr. Öğr. Üyesi. Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü Aksaray- Türkiye.

E-posta: savaskaragoz@aksaray.edu.tr

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Gayrimenkul Geliştirme ve Yönetimi Bölümü Ankara- Türkiye. E-posta: nisilkaragoz@gmail.com

GENERAL VIEW OF RURAL WOMEN IN TERMS OF POVERTY, EDUCATION, AND EMPLOYMENT BETWEEN THE YEARS 2010-2016

Savaş Karagöz – Nafiye Işıl Karagöz

ABSTRACT

Poverty can be defined as being unable to realize oneself or to reach intended standards of life. Although materiality is in the foreground in the definition of the concept poverty, it may show differences depending on time and place. As in all regions, poverty is not an unfavourable situation not only involving man but also women. However, women in rural areas are the most affected ones due to the roles attributed to women in the society. Inadequate education opportunities and negative attitudes towards education of rural families may be one of the primary reasons affecting poverty. As a result, participation in workforce or self-realization of rural women is either taking long times or not possible to realize. It is seen that rural women who are not able to take advantage of education are not hired. This situation is still a problem in all over the world as well as in our country. Benefitting from individual's abilities and being productive individuals underlying the development and improvement have created the perspective of 21st century human being. In this study, 16 articles related to rural poverty, education, workforce participation, and employment of rural women between the years 2010-2016 has been investigated and evaluated. Relations with inverse proportion between education and poverty of rural women and direct proportion between education and employment has been seen with the use of screening model in this study.

Keywords: *Rural area, Woman, Education, Poverty, Employment*

GİRİŞ

Tarihsel süreç içerisinde yoksulluk bütün değişim ve gelişimlere rağmen varlığını korumuştur. Uluslararası literatüre bakıldığında zaman yoksullukla ilgili birçok tanımın yapıldığı görülmüştür. Yoksulluğun ölçümünde genellikle asgari beslenme standardına göre; *Mutlak Yoksulluk* ve gelire göre belirlenen göreceli yoksulluk kavramları kullanılmaktadır. Mutlak yoksulluk: Yaşamı sürdürebilmek için gerekli olan asgari besin bileşenlerini veya kaloriyi esas alır. *Görelî yoksulluk*, kişi ya da hane halkının içinde yaşadığı toplum tarafından kabul edilen asgari bir yaşam düzeyine sahip olup olmadığıyla ilgilidir. *İnsani yoksulluk*: Yaşamın devam ettirilmesi için gerekli gelir düzeyi ile ölçülen gelir yoksulluğunun yanı sıra, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından geliştirilen yeni bir yoksulluk ölçütü olan “insani yoksulluk”, bir kısım bireylerin insanca yaşam imkânlarına sahip olmamaları anlamına gelmektedir (Human Development Report 2001, UNDP, s.239. akt: Altıparmak, 2008).

Dumanlı (1996)'ya göre, yoksulluk kavramının tanımı Seeböhm Roventree tarafından 1901 yılında yapılmıştır. Bu tanıma göre; *yoksulluk toplam gelirin, biyolojik varlığın devamı için gerekli olan yiyecek, giyim vb. asgari düzeydeki fiziki ihtiyaçları karşılamaya yetmemesi olarak gerçekleştirilmiştir. Yoksulluğu sadece açlık ya da yeterince beslenebilecek gıdaya sahip olamama şeklinde algılamak yanlış olacaktır.* Yoksulluk gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin çoğunda çözülmesi gereken ve imkânlar ölçüsünde çözülmeye çalışılan bir problem olarak varlığını devam ettirmektedir (Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011). Bu sorunun çözümü için gelişmiş ülkeler eğitimden yararlanmaktadır. Eğitimin en büyük etkisinin insan üzerine olduğu bir gerçektir. Eğitim vasıtasıyla insan niteliklerinin geliştirilmesi amaç edinilmiştir. Gelişmiş ülkeler geleceğini bu nitelikler doğrultusunda eğitime bağlamışlar bu konuda yatırımlar yapmışlardır. Bu yatırımlardan ise genellikle erkeklerin ön planda yararlandığı görülmüştür. 21. Yüzyıla kadar kadınlar daima ev içinde ev işleri, annelik, çocuk doğurma ve yetiştirme görevini üstlenir şeklinde görevlendirilmişlerdir. Rönesans ve sanayileşmeyle birlikte değişen ve gelişen ekonomik durum kadınlarında erkekler gibi eğitim görmelerini gerekli hale getirmiştir. Bu yönüyle 21. Yüzyılda kalkınmanın temelini eğitim alınarak, cinsiyetler arası eğitim dengesizliğini ortadan kaldıracak temel mekanizma olarak görülmüştür. Bu alanda gerek ulusal gerekse uluslararası alanda çok çeşitli çalışmalar yapıldığı görülmektedir.

Gelişmiş ülkelerde cinsiyetler arası eğitim eşitsizliği genel olarak kentli erkek ve kadınlar arasında görülürken az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ise kırsal alan kadınının eğitimi bir sorun olarak günümüze kadar devam etmiştir (T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008). Bu

sorunun devam etmesi kırsal alan kadınlarının aktif olarak her gün işgücünün içinde olmalarına rağmen bir türlü kendilerini gerçekleştirememelerinin sebebi olarak eğitimden yeterince yararlanamadıkları gösterilebilir. Kırsal alan kadının eğitim durumu ile yoksulluğu, yoksulluk ile işgücüne üretken bir biçimde katılımı arasında doğrudan ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Kılıç ve Eştürk (2016)' e göre yoksulluk, sadece gelir ve fiziki kaynakların yetersizliği olmayıp, bununla birlikte sosyal alanda mahrumiyet, güçsüzlük ve kaynakların dağılımındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır. Bu farklılıklar toplumdan topluma değişebileceği gibi aynı toplum içindeki farklı kesimleri farklı düzeylerde etkisi altına almaktadır. Tüm dünyada yoksulluk belirli kesimleri, özellikle de kırsal alan kadınları üzerinde etkisini daha yoğun bir şekilde hissettirmektedir. Berber ve Yılmaz (2008)'a göre ise kırsal alan kadının yoksulluğunu önlemek için eğitime birinci öncelik verilmelidir. Yapmış oldukları çalışmada eğitimin bölgesel dengesizlikleri giderme, özellikle geri kalmış bölgelerde yatılı okullar açma, öğrencilere çeşitli burslar verme, eğitim kanallarını artırma ve bu sayede eğitilmiş bir kadının daha eğitilmiş ve bilinçli çocuklar yetiştireceği, sadece işgücü piyasası için değil, uzun vadede ülke ekonomisi için de son derece yararlı olacağını önermişlerdir.

Kırsal alan kadının eğitimi, yoksulluğu ve işgücüne katılımı konusunda ilgili literatür incelendiğinde ise, uluslararası ve ulusal kurum ve kuruluşların desteğiyle gelişmekte olan diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de özellikle 2000' li yıllardan itibaren çalışmaların yapıldığı görülmektedir.

Bu araştırmada ülkemiz kırsal alan kadınının yoksulluk, eğitim ve istihdamı ile ilgili 2000-2015 yılları arasında yapılan araştırmalar incelenip, araştırmaların genel bir değerlendirilmesi yapılacaktır.

YÖNTEM

Bu Araştırmada, betimsel tarama modellerinden 'genel tarama modeli' kullanılmıştır. Genel tarama modeli, "çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında bir yargıya varmak amacıyla, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek veya örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir" (Karasar, 1999). Çalışma için gerekli veriler literatür taraması yapılarak oluşturulmuştur. Balcı (2001) literatür taramasını, veri toplama ve toplanan verinin önemini tartışılmaya açılması, toplanan verilerin problemle ilişkisinin kurulması ve bilginin sınıflandırılması aşamalarından oluşan bir süreç olarak tanımlanmıştır. Bu çalışmada, kırsal alan kadın yoksulluğu, eğitimi ve istihdamı ile ilgili 2010-2016 yılları arasını kapsayan makaleler incelenmiştir;

GENEL BULGULAR

YOKSULLUK, EĞİTİM VE İSTİHDAM AÇISINDAN KIRSAL ALAN KADINININ 2010-2016 YILLARI ARASI GENEL GÖRÜNÜMÜ İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

2010- 2016 yılları arasında Kırsal alan kadınının yoksulluğu, eğitimi ve istihdamı üzerine yapılan çalışmaların günümüz yöneticilerinin bakış açılarını geliştirmeleri açısından önemlidir. Ancak 2010 yılından önce bu konuda yapılan çalışmalardan Özgen ve Ufuk (2001)'un yapmış olduğu “*Kırsal Kesimde Kadın Eğitimi*” adlı çalışmaları referans olarak ele alınmış bu çalışmada kırsal alan kadınının eğitiminde öne çıkan olumsuz durumlar belirlenmiştir. Eğitim vasıtasıyla kadınların yaşamış oldukları yoksulluğun önüne geçmeleri ve kadınların eğitim seviyelerinin yükseltilmesiyle bir iş alanında kendilerini gerçekleştirmeleri ve istihdam edilmeleri için 2010-2016 yıl çalışmaları incelenmiştir.

Çabuk Kaya (2010)'nın “*Farkındalık Yaratarak Kadını Güçlendirme: Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Bir Kalkınma Modeli*” isimli çalışmasında GAP bölgesinde uygulanan “Çok Amaçlı Toplum Merkezleri (ÇATOM)” programı üzerinde durmuştur. Bölgedeki cinsiyetler arasında eşitsizliğe neden olan etmenleri ortaya çıkarmak için bölge kadınlarının yaşı, doğum yeri, eğitim düzeyi, medeni durumu üzerinde nicel veriler elde etmiştir. Çözüm olarak özellikle kadınlara durumlarını iyileştirici güçlendirmelerin yapılması gerektiğini belirterek bu güçlendiricileri de yasal güçlendirme, politik güçlendirme, ekonomik güçlendirme, sosyal güçlendirme olarak sınıflamıştır.

Soysal (2010)'ın “*Türkiye’de Kadın Girişimciler: Engeller ve Fırsatlar Bağlamında Bir Değerlendirme*” isimli çalışmasında; kırsal alan kadınlarına sağlanan eğitim fırsatı ile kadınların, hem daha verimli bir iş ortaya koyacakları hem de meslek seçimi ve kariyerlerinde kolaylıklar sağlayıp çalışma hayatında erkekler kadar söz hakkına sahip olabilecekleri ifade edilmiştir. Bu araştırma sonucuna göre eğitim alanında sınıf farklılıklarından dolayı kadınların, erkelerden çok daha fazla etkilendikleri gözlemiştir. Özellikle geleneksel yaşam biçimini benimseyen aileler, mali güçlerini kızlarının değil oğullarının eğitime yönlendirmek istedikleri ifade edilerek özellikle kırsal kesimde, kadının küçük yaşlardan itibaren tarla ve çiftlik işlerinde çalışması ve küçük yaşlarda evlendirilmesi, onun eğitim imkânlarından erkekler kadar yararlanamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bıçkı (2011)'nin “*Türkiye Kırsalında Yoksulluk Sorunu: Çanakkale Kocalar Köyü Örneği*” isimli çalışmasında bireylerin yoksulluğuna sebep olan ve yoksulluktan kurtulmak için kırsal alan kadınlarının özellikle bilgi, beceri ve iletişim mekanizmalarına gerektiği kadar sahip olmadığı; kırsal yoksulluğun

dönüştürülmesi amacıyla yapılan teşvik ve destek programlarından gerektiği kadar yararlanamadığı belirlenmiştir. Bu çalışmada ayrıca kırsal alan kadınlarının yoksulluğunu ortadan kaldıracak etmenler olarak nüfus özellikleri, eğitim düzeyleri ve psiko-sosyal özelliklerinin dikkate alınarak plan, proje ve belgelerin hazırlanması istenmiştir. Bu durumda yoksulluğun önlenmesinde eğitim ön plana çıkmıştır. Bıçkı (2011)'nın bulgularını destekleyen diğer bir çalışma ise Ayvaz Kızılgöl (2012) tarafından yapılmıştır. "Kadınların İşgücüne Katılımının Belirleyicileri: Ekonometrik Bir Analiz" isimli çalışmada bu çalışmada ise 2002-2008 yılları arası kırsal alan evli ve bekâr kadınların işgücüne katılma (istihdam) kararları üzerinde eğitim düzeyinin etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca eğitimin, kırsal kesimdeki kadınların istihdamında çok etkili olmadığı, kentsel kesimde ise kadınların çalışma kararlarında büyük etkisi olduğu da belirtilmiştir.

Peker ve Kubar (2012) tarafından "Türkiye'de Kırsal Kesimde Kadın İstihdamına Genel Bir Bakış" isimli çalışmalarında kırsal alan kadınlarının istihdam sorununa tarihsel süreç içinde feminizm açısından bakmışlardır. Yapılan bu araştırmada 18.yüzyıldan itibaren Batıda gelişen feminist hareketin etkisiyle, kadınlar 19.yüzyılın II. yarısından itibaren büyüyen küresel ekonominin yarattığı faydalar ülkeler arasında eşit olarak dağılmayıp daha derin ekonomik farklılıklara yol açarken, yoksulluğun kadınlaşmasına, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin artmasına ve çalışma koşullarının bozulmasına neden olduğu ifade edilmiştir.

Ayvaz Kızılgöl (2012)'ün yapmış olduğu "Kadınların İşgücüne Katılımının Belirleyicileri: Ekonometrik Bir Analiz" isimli çalışmada elde etmiş olduğu sonuçlarla Kılıç, Eştürk (2016) ve Berber, Yılmaz (2008)'in görüş ve önerileri benzerlik göstermektedir. Yapılan bu çalışmada Türkiye İstatistik Kurumu TÜİK' den alınan 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007 ve 2008 Hanehalkı Bütçe Anketi (HBA)'leri veri setleri birleştirilerek, yedi yıllık bir dönemde Türkiye genelinde, kentsel alanlarda ve kırsal alanlarda yaşayan evli ve bekar kadınların işgücüne katılımını belirleyen unsurlar ele alınmış; kadınların çalışma kararlarını etkileyen faktörler araştırılmıştır. Kadınların işgücüne katılımında eğitim ilk faktör olarak görülmesine rağmen, son 20 yılda yükseköğrenime katılım oranındaki artışa karşın, bu dönemde kadınların işgücüne katılım oranının azaldığı ve eğitim düzeyi yükseldikçe, kadınların işgücüne katılma durumlarında artış gözlemlendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Peker ve Kubar (2012) kadın işgücünün, özellikle eğitilmiş kadın işgücünün, tarım dışı sektörlerde daha yüksek oranda istihdam edilmesi, kentlerde yaygın olan kadın işsizliğinin aşağı çekilmesinde etkili olacağını ifade etmişlerdir. Soysal (2013)'ün "Kırsal Alanda Kadın Girişimciliği: Türkiye İçin Durum Değerlendirmesi" isimli araştırmasında son yıllarda ülkemizde çalışan kadın-

ların sayısının giderek arttığı ve karşılaştıkları pek çok soruna rağmen, başarılarıyla iş dünyasında zirveyi zorladıkları ifade edilmiştir. Buna rağmen uluslararası ve gerekse ulusal düzeyde, çalışma ve iş yaşamının her alanında var olan kadın-erkek eşitsizliğinin açık bir biçimde varlığının sürdürüldüğü belirtilerek Avrupa Birliği ülkelerinde iş sahibi kadınların oranının %28, OECD ülkelerinde %25 iken, Türkiye’de kadın girişimcilerin sadece %8’olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca bu çalışmada kırsal alan kadınların istihdamı dolayısıyla yoksulluktan kurtulmasının önündeki engelin eğitim eksikliği olduğu şu ifadelerle dile getirilmiştir. *“Eğitim eksikliği, kadın girişimciliğini engelleyen en önemli faktörlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bölgede, kadınların eğitim olanaklarından erkeklerle eşit düzeylerde yararlanamaması ülke geneline göre daha ileri boyutlardadır. Kırsal kesimdeki kadınlar yeni teknolojiden habersiz ve bilgisizdirler. Özellikle de araştırma yapma ve yeni yetenekler kazanma konusunda oldukça sahipsiz ve imkânsız durumdadırlar Kadınların birçoğu aile içi sorumlulukları nedeniyle ev dışı çalışma hayatına, geç yaşta ve zaman zaman kesintiye uğrayan bir biçimde katılabilmektedir. Bu nedenle, özgüven geliştirme ve girişimcilik alanında verilecek eğitimlerin büyük bir hassaslıkla planlanması ve yürütülmesi gerekmektedir”*.

Önder (2013) *“Türkiye’de Kadın İşgücünün Görünümü”* adlı çalışmasında, kadınların işgücüne (istihdamı) katılımını engelleyen faktörlerin aynı zamanda çalışırken karşılaştıkları sorunlardan kaynakladığını bu sorunların ise ekonomik ve sosyal olmak üzere iki grupta toplandığını belirtmiştir. Ekonomik etmenler olarak *“düşük ücret, sosyal güvenlikten yoksun olma”*, Sosyal etmenleri ise *“düşük eğitim, toplumsal cinsiyet anlayışı, ataerkil zihniyet”* olarak sınıflamıştır. Bunların yanında kadınların çalışma yaşamında ilerlemelelerini engelleyen cam tavadan ve ülkemizde uygulanan kalkınma planlarında kadınlara yönelik uygulamalardan bahsetmiştir. Cam tavan kavramını Önder (2013), Aslan (2006)’dan şu şekilde aktarmıştır. *“Günümüzde kadınlara karşı bariz bir ayrımcılık yapılmısa da bu eşitsizliği yok olduğu anlamına gelmemekte, sadece yer altına inmiş olarak kadınlara ilişkin ayrımcılık önyargısız gibi görünen birçok iş uygulamasında ve kültürel normda gizlenmiş olarak varlığını sürdürmektedir. Yaygın olduğu ve olağan sayıldığı için birçok kişi bunları sorgulamak bir yana farkına bile varmaktadır. Adı olmayan bu problem genellikle “cam tavan” olarak adlandırılmaktadır (Harvard Business Review Çev: Leyla Aslan, 2006). Kadınların eğitim, başarı gibi tüm şartlara haiz olmalarına rağmen görünmeyen ve geçilemeyen engeller olarak tanımlanan bu kavram ilk olarak 1986 yılında “glass ceiling” olarak Wall Street Journal gazetesi tarafından kullanılmıştır.”* Önder (2013) ayrıca, kadınların işgücüne katılımlarının kırsal alanlarda daha yüksek görünmesinin nedenini, kırsal alan kadınlarının ücretsiz aile işçisi olarak çalışıyor olmasına bağlamış-

tır. Türkiye’de kadının işgücüne katılımının düşük seviyede olmasının başlıca nedenlerinden birisi olarak kadının yeteri düzeyde eğitim almamasını göstermiştir. Eğitim seviyesinin ülkemizde kadının işgücüne katılımını ciddi şekilde etkilediğini ifade etmiştir. Kırsal alan kadınlarının eğitim vasıtasıyla yoksulluktan kurtulmasının ve ekonomik yönden kendisine gelir getirmesinin önemine işaret eden bir diğer çalışma ise Kutlar ve Kızılay (2013) tarafından yapılan “*Kırsal Alanda Kadınların İşgücüne ve Kararlara Katılımını Etkileyen Sosyoekonomik Faktörlerin Belirlenmesi: Burdur İli Örneği*” adlı çalışmadır. Araştırma sonucunda, kırsal alanda yaşayan ve tarımsal faaliyetlere işgücü olarak katılan kadınların sosyo-ekonomik durumları iyileştirilmesi ve kadınların kırsal alan istihdam yapısındaki yerinin değiştirilmesi için çok yönlü eğitim projelerinin hazırlanmasının önemine değinilmiştir. Ayrıca eğitim projelerinin planlanması ve uygulanması yapılırken mutlaka bölgenin sosyo-ekonomik ve kültürel değerleri dikkate alınarak kadınların eğitim çabılarından faydalanmalarını önerilmiştir.

Esen (2013) “*Avrupa Birliği ve Türkiye’de Kırsal Kadının Durumu ve Almanya’dan Proje Uygulama Örnekleri*” adlı çalışmada, kırsal kadının durumunu gelişmiş batı ülkesinden örneklerle karşılaştırmaya çalışmıştır. Üke olarak Avrupa Birliği’nin tanımladığı yeni politikalar çerçevesinde özellikle Almanya’da uygulanan örneklerden yararlanarak kırsal alan kadınlarının yoksulluktan çıkıp istihdam içinde yer almaları için;

- 1- Mesleki ve aile yaşamının uyumlaştırılması,
- 2- Yeni iş ve gelir olanaklarının oluşturulması,
- 3- Siyasi, sosyal ve hukuki konularının iyileştirilmesi,
- 4- Çalışma ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi
- 5- Kadınların bireysel niteliklerinin eğitim vasıtasıyla güçlendirilmesini önermiştir.

Candan ve Özalp Günel (2013). “*Tarımda Kadın Emeği*” isimli çalışmalarında kadın istihdamı üzerinde durmuşlardır. Kırsal alan kadının yoksulluk, istihdam ve eğitimi ile ilgili olarak diğer yıllarda yapılan araştırmalarda olduğu gibi kırsal alan kadının eğitime olan ihtiyacını dile getirmişlerdir.

Aydemir, (2013) “*Türkiye’de İşgücü Yapısı, İşsizlik ve Kırsal Alan*” isimli çalışmada Türkiye’deki kırsal istihdam ve işgücü piyasasına ilişkin durum değerlendirilmiştir. Ayrıca istihdam ve işsizliğe etki eden durumlar olarak cinsiyet ve yaş, iş arama süresi, eğitim gibi özellikler üzerinde durulmuştur. Kırsal halkın bilinçlenmesi için diğer araştırmalarda olduğu gibi kırsal alan kadınlarının eğitim düzeylerinin yükseltilmesinin kalkınma için şart olduğu ifade edilmiştir. Sağlık ve eğitim olanaklarının kırsal alanlarda yetersiz seviyelerde olduğu ve bu olanakların artırılıp iyileştirilmesini önermiştir.

Kırsal alan kadınlarının yoksulluklarının, istihdamların ve bir iş sahibi olmalarına yönelik Özyıldırım (2014). “*Toplumsal Cinsiyet Temelinde Türkiye’de Kadın ve Eğitim*” isimli çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada kırsal alan ve kentsel alan ayrımı yapmadan, günümüzde bu anlayışının değişmesine rağmen Türkiye’de ki kız çocuklarının doğumdan itibaren erkek çocuklarına oranla daha dezavantajlı olduğu ve bunun pek çok alanda kendini gösterdiğini belirtmiştir. Çözüm önerisi olarak Türkiye’de kadının eğitim sorunlarına yönelik bir bakış açısı geliştirilmiştir. Özyıldırım (2014), Seven ve Engin(2007)’den yararlanarak kadınların hak ettikleri seviyeye ulaşmaları için eğitim seviyelerinin yükseltilmesini önermişlerdir.

Kan (2015). “*Kırsal Alanda Kadın ve Yoksulluk*” isimli çalışmada ise kırsal kadınların yoksulluğunun temel nedenleri üzerinde durmuştur. Türkiye’de yoksulluğun kırsal alanda kentsel alana göre daha şiddetli yaşandığı ifade edilmiştir. Kadın yoksulluğunu anlamak için iki belirleyicinin “kadının, iş gücü piyasasındaki konumu ve eğitim imkânlarından yararlanma durumu” olduğunu belirtmiştir. Kırsal alanda da cinsiyet eşitsizliğine bağlı olarak kadınlar erkeklerden daha fazla yoksulluk yaşadığı belirtilerek bu duruma iten sebebin kadınların ev içindeki konumları gösterilmiştir.

Türkten ve Demiryürek (2015). “*Türkiye’de Kadın ve Kadın Girişimciliği*” konusunda yapmış oldukları incelemede kadınların eğitim duruma ilişkin istatistiksel verilerden yararlanarak okuma yazma bilmeyen kadın nüfus oranının erkeklere oranla beş kat daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca Türkten ve Demiryürek (2015) kadınlarının eğitim seviyelerini yükseltilmesini önererek, istihdama katılım oranlarının düşük olmasının kadın girişimciliğine önemi artırdığını, kadınların iş gücü piyasasına girememe nedenleri arasında diğer araştırma sonuçlarını da destekler nitelikte eğitim düzeylerinin düşük olmasına, toplumun önyargılarına, bastırılmış kadın davranışlarına v.b, göstermişlerdir. Yaşar (2016). “*Yoksulluk, Akademik Başarı ve Kültürel Sermaye İlişkisi*” isimli çalışmada aile yoksunluğu ve eğitim eksikliğinin çocukların akademik başarısına etkisini inceleyerek konuyu daha derin ve eğitimde fırsat eşitliği boyutunda ele almıştır. Sosyolojik açıdan bakıldığında yoksulluk sadece anne babanın yaşadığı görünür bir sorun olmayıp aynı zamanda ailenin bu durumu bünyesi içindeki diğer bireyleri de olumsuz etkilemektedir. Yaşar (2016)’ya göre ekonomik düzeyi iyi olan aile çocuklarının yoksul aile çocuklarına kıyasla birçok avantaja sahip oldukları ve bunun yoksul çocuklar aleyhine sonuçlar yaratmaktadır. Bu sorun yoksul çocukların sosyal hareketlilik sistemlerinden dışarı atılarak tekrar yoksulluğa düşmelerine neden olduğundan “yoksulluk-eğitim” ilişkisi bir çeşit kısır-döngü oluşturmaktadır.

Eştürk ve Kılıç (2016). “*Türkiye Kırsalında Kadın Yoksulluğu*” adlı çalışmalarında yoksulluğun dünya genelinde bir sorun olduğu ve küreselleşmeye

bağlı olarak ta gün geçtikçe arttığını ve özellikle gelişmekte olan ülke kırsal alan kadınlarını daha derinden etkilediğini belirtmişlerdir. Çalışmalarında, “Türkiye kırsalında kadın yoksulluğu ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi yoksunluğa bağlı olarak, kadınların düşük eğitim düzeyi, çalışma koşulları güvenlik ve gelir eşitsizliği” boyutunu ele almışlardır. Kırsal kadın yoksulluğu ile mücadelede ilk adım sosyal, kültürel, siyasal yoksunluğun giderilerek kadının güçlendirilmesi olmalıdır.

SONUÇ

İlgili literatür incelendiğinde görülüyor ki, geçmişte olduğu gibi son yıllarda dahi ülkemiz kırsal alan kadınlarının eğitim eksikliğine bağlı olarak yoksullukları devam etmektedir. Her ne kadar gelişmekte olan ülkemiz, gerek uluslararası gerekse ulusal kurum ve kuruluşlarla birlikte kırsal alan kadının hem yoksulluğunu engellemek hem de işgücü istihdamına yer almasına yönelik çalışmalar yapmaktadır. Kırsal alan kadınlarının yoksulluğuna ve işgücü istihdamına katılımını engelleyen en büyük faktör olarak eğitimsizlik ya da eğitim eksikliği olarak görülmüştür. 2010-2016 yılları arasında yapılan alan araştırmaları gösteriyor ki yoksulluk ve istihdam ile eğitim arasındaki ilişkiye bakıldığında eğitim seviyesi arttıkça yoksulluk azalmakta ve istihdam artmaktadır. Eğitimle istihdam arasında doğru orantının olduğu gözlenirken, eğitimle yoksulluk arasında ters orantı olduğu gözlenmiştir. Bu yönüyle ele alınacak olursa kırsal alan kadının eğitim seviyesi yükseldikçe yoksulluk ve istihdam edilememe sorunu azalacaktır. Kadınların eğitim seviyesinin artırılması sadece işgücü piyasasında değil, aynı zamanda uzun vadede ülke ekonomisi için de yararlı olacaktır. Eğitim, bölgesel dengesizliklerin ortadan kaldırılması konusunda da önemli rol oynamaktadır. Ayrıca kırsal alan kadınlarının eğitim seviyelerinin artırılmasıyla çocuklarının da akademik başarılarında artış göstereceği gerçeği ortaya çıkmıştır. Bu artışın çocukların ileride iyi bir mesleğe sahip olmalarını ve ailelerine ekonomik anlamda katkı sağlayarak yoksulluk sınırını aşmalarına da dolaylı yünden katkı sağlayacağı bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda eğitim, istihdam-üretim ve politikalar şeklinde şu öneriler sunulabilir.

Öneriler

- 1- Çevresel faktörler dikkate alınarak kırsal kesimde istihdam edilen kadınlara yönelik eğitimlere de yer verilerek kırsal alan kadınlarının eğitim seviyelerinin yükseltilmesi sağlanmalıdır.
- 2- Kırsal kadınlar için yeni iş sahaları yaratan kırsal kalkınma projeleri oluşturulmalıdır.

- 3- Kırsal kesimdeki kadınların yetiştirdikleri ürünlerin pazarlanabileceği organik ürün pazarları kurularak kadınların ekonomik hayata katılımları sağlanmalıdır. Böylece kırsal kesimdeki kadınların istihdamının artırılmasının yanı sıra sosyal hayattan dışlanmışlıkları da ortadan kaldırılabilir.
- 4- Ülkemiz ekonomik durumu ve nüfus artış hızındaki düşüş nedeniyle siyasi organların sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte ülkedeki kırsal alan kadın gerçeğini göz önünde bulundurmaları gerekmektedir.
- 5- Kırsal yoksulluğun azaltılmasında kadının güçlendirilmesi, için eğitim, sağlık, tarımsal üretim, girişimcilik, pazar-lama, sosyal güvenlik gibi güçlenmeyi güvence altına alacak birçok faktöre ilişkin sorunların çözümü hızlanmalıdır. Kadınların güçlenmesi ülkenin refah düzeyi ve toplumun çağdaşlaşmasına katkı sağlayacaktır. Güçlü kadınlar kendine güvenli gelecek nesillerin yetiştirilmesinde çok önemli aktör olacaklardır.

KAYNAKÇA

- Altıparmak, S. (2008). Dünyada ve Türkiye’de yoksulluk/eşitsizlik ve çocuklar. *Çocuk Dergisi* 8(2):81-86.
- Arpacıoğlu, Ö. Yıldırım M. (2011). Dünyada ve Türkiye’de yoksulluğun analizi. *Niğde Üniversitesi İİBf Dergisi*, 4(2), 60-76.
- Aydemir, C. (2013). Türkiye’de işgücü yapısı, işsizlik ve kırsal alan. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(1), 115-138.
- Bıçkı, D. (2011). Türkiye kırsalında yoksulluk sorunu: Çanakkale kocalar köyü örneği. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, XXX (1), 161-180.
- Candan, E. ve Özalp Günel, S. (2013). Tarımda kadın emeği. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 19(1), 93-101.
- Çabuk, K., N. (2010). Farkındalık yaratarak kadını güçlendirme: güneydoğu anadolu bölgesinde bir kalkınma modeli. *Sosyoloji -Araştırmaları Dergisi*, 13(2), 117-143.
- Dumanlı, R. (1996), *Yoksulluk ve Türkiye’deki boyutları*, Dpt Uzmanlık Tezi, Yayın No: Dpt: 2449, Ankara, s. 2.
- Esen, E. (2013). Avrupa birliği ve Türkiye’de kırsal kadının durumu ve Almanya’dan proje uygulama örnekleri. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 12(1), 105-127.
- Eştürk Ö. ve Kılıç A. (2016). Türkiye kırsalında kadın yoksulluğu. *Ardahan Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3, 143-153.

- Kan, A. (2015). Kırsal alanda kadın ve yoksulluk. *Türkiye Tohumcular Birliği Dergisi*, 4(16), 52-56.
- Kızılgöl, A. ve Ö. (2012). Kadınların İşgücüne Katılımının Belirleyicileri: Ekonometrik Bir Analiz. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 13(1), 88-101.
- Kutlar, İ., Kızılay, H. ve Turhanogulları, Z. (2013). Kırsal alanda kadınların işgücüne ve kararlara katılımını etkileyen sosyoekonomik faktörlerin belirlenmesi: Burdur ili örneği. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 26(1), 27-32.
- Önder, N. (2013). Türkiye’de kadın işgücünün görünümü. *ÇSGB Çalışma Dünyası Dergisi*, 1(1), 35-61.
- Özaydınlık, K. (2014). Toplumsal cinsiyet temelinde Türkiye’de kadın ve eğitim. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(33), 93-112.
- Özgen, O. ve Ufuk, H. (2001). Kırsal Kesimde Kadın Eğitimi. *Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi, 17-21 Ocak, Bildiri Kitabı*, 1050-1063, Ankara.
- Peker, E. ve Kubar, Y. (2012). Türkiye’de kırsal kesimde kadın istihdamına genel bir bakış. *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(2), 173-188.
- Soysal, A. (2010). Türkiye’de kadın girişimciler: engeller ve fırsatlar bağlamında bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(1), 83-114.
- Soysal, A. (2013). Kırsal alanda kadın girişimciliği: Türkiye için durum değerlendirmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 8(1), 163-189.
- T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2008). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008-2013*. Eylül. Ankara.
- Türkten, H. ve Demiryürek, K. (2015). Türkiye’de kadın ve kadın girişimciliği. *Türkiye Tohumcular Birliği Dergisi*, 4(16), 57-61.
- Yaşar, M. R. (2016). Yoksulluk, akademik başarı ve kültürel sermaye ilişkisi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(11), 202-237.